

Nr 10

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny ölförsäljningsförfordning, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 december 1960 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 8, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) ölförsäljningsförfordning; samt
- 2) förfordning om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 7 § förfordningen den 27 maj 1960 (nr 253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll må här anföras följande.

I propositionen framlägges förslag till ny ölförsäljningsförfordning. Förslaget grundas på ett av 1954 års bryggeriutredning framlagt betänkande i ölfrågan (SOU 1959: 46), vari bl. a. redovisas nya specialundersökningar rörande maldryckernas verkan.

De i propositionen föreslagna bestämmelserna innebär, att en betydande liberalisering och förenkling genomföres på ölområdet, främst i fråga om utminuteringen.

Sålunda slopas det nuvarande omständliga förfarandet för att erhålla tillstånd till utminutering. Sådant tillstånd skall i fortsättningen meddelas efter en schematisk prövning utan särskild remissbehandling. Beslutanderätten överföres från länsstyrelserna till polismyndigheterna.

Tillstånd till utminutering skall kunna erhållas av i stort sett alla matvaruhandlare och tillverkare av öl, lättöl och läskedrycker. Hittillsvarande skillnader mellan butiksförsäljning och rörlig försäljning slopas. Tillstånd skall gälla tills vidare utan tidsbegränsning.

I samband härmed slopas den möjlighet, som kommunernas fullmäktige nu har att med kvalificerad majoritet motsätta sig försäljning av öl i livsmedelsbutiker.

Beträffande utskänkingen av öl bibehålles i stort sett det nuvarande tillståndsförfarandet, däri inbegripet det kommunala vetot. Dock föreslås vissa förenklingar. Sålunda avses att tillstånden skall kunna — liksom inom utminuteringen — gälla tills vidare utan tidsbegränsning. Bestämmelserna rörande tillfällig utskänkning moderniseras.

I fråga om rätten att tillverka öl och starköl förordas att det hittillsvarande systemet med särskilda av Kungl. Maj:t meddelade koncessioner avvecklas. En förenklad tillståndsprövning skall i stället äga rum hos kontrollstyrelsen.

De nya bestämmelserna är avsedda att träda i kraft den 1 oktober 1961.

De ovannämnda *författningsförslagen* är av följande lydelse.

Förslag

till

ölförsäljningsförordning

Härigenom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser

1 §.

Med *öl* förstås maldryck vars alkoholhalt överstiger 1,8 men icke 2,8 viktprocent.

2 §.

Under *försäljning* inbegripes allt tillhandahållande av öl mot ersättning. Som försäljning skall dock icke anses att arbetsgivare på grund av arbetsavtal utan särskild gottgörelse tillhandahåller öl åt anställd.

Till *partihandel* hänförs försäljning till återförsäljare i och för dennes rörelse samt försäljning för export. Annan försäljning (*detaljhandel*) sker genom *utminutering* eller *utskänkning*. Med *utskänkning* förstås försäljning till förtäring på stället.

3 §.

Öl må säljas endast av den som äger rätt därtill enligt denna förordning. Hembryggt öl må icke säljas.

Rätt att sälja öl hänför sig till viss lokal (*försäljningsställe*).

Vid varje försäljningsställe skall, därest rättighetsinnehavaren icke är enskild person som själv handhar verksamheten, finnas särskilt utsedd person som har att utöva tillsyn över försäljningen (*föreståndare*).

Om import och partihandel

4 §.

Öl som införes till riket må icke utlämnas från tullverket, om icke varan antingen då den inkommer hit eller därefter genom varuhavarens försorg under tillsyn av tullpersonal blivit försedd med uppgift om tillverkarens namn och om varuslaget. I stället för uppgift om varuslaget må användas av kontrollstyrelsen godkänd beteckning.

Öl som nu sagts må icke förses med uppgift ägnad att giva drycken sken av att tillhöra annat varuslag än det till vilket den är hänförlig.

Generaltullstyrelsen äger för särskilda fall medgiva undantag från bestämmelserna i denna paragraf.

5 §.

Partihandel må utövas av den som har tillstånd till utminutering.

Efter anmälan hos kontrollstyrelsen må partihandel därjämte utövas av den som yrkesmässigt bedriver partihandel med matvaror eller yrkesmässigt inför öl till riket.

Vid partihandel är säljaren skyldig förvissa sig om att köparen äger rätt att återförsälja varan.

Om rätt till detaljhandel

Utminutering

6 §.

Rätt att utminutera öl tillkommer den som erhållit tillstånd därtill, så ock den som äger utminutera rusdrycker.

Tillstånd till utminutering av öl skall, om ej hinder möter enligt 7 § eller eljest särskilda skäl äro däremot, meddelas

a) den som yrkesmässigt försäljer matvaror till allmänheten (*matvaruhandlare*),

b) den som yrkesmässigt tillverkar öl, lättöl eller läskedrycker (*tillverkare*), samt

c) företaget som avses i 9 §.

Den som äger rätt till öppethållande efter den vanliga affärstidens slut eller till utskänkning av rusdrycker, öl eller alkoholfria drycker må dock erhålla tillstånd till utminutering endast om så finnes påkallat med hänsyn till särskilda förhållanden.

Tillstånd för tillverkare innefattar icke rätt att bedriva utminutering från butik, som särskilt inrättats för försäljning av drycker.

7 §.

Ölförsäljare som är enskild person och själv handhar utminutering ävensom föreståndare för utminutering skall med hänsyn till personliga förhållanden vara lämplig att utöva verksamheten.

8 §.

Tillstånd till utminutering meddelas av polismyndigheten i den ort, där försäljningsstället är beläget.

Tillstånd meddelas att gälla tills vidare.

Om tillstånd till utminutering skall utfärdas tillståndsbevis.

9 §.

Föreslå kommunens fullmäktige den inskränkningen i fråga om matvaruhandlars utminutering, att den ekonomiska fördelen av försäljningen genom inrättande av särskilt företag göres oberoende av myckenheten sålt öl, och finnas därvid föreslagna grunder för försäljningens ordnande i övrigt lämpliga, skall förslaget fastställas av länsstyrelsen. Beslut i sådan fråga skall tillställas polismyndigheten i kommunen.

Fastställer länsstyrelsen förslaget, skall i beslutet angiven inskränkning föreskrivas med avseende på tillstånd som därefter beviljas matvaruhandlare.

Utskänkning

10 §.

Rätt att utskänka öl tillkommer, förutom i fall som i andra stycket sägs, den som erhållit tillstånd därtill, så ock den som äger utskänka rusdrycker. Öl må utskänkas vid slutet bord

a) till inackorderade gäster vid matservering i hem (*utskänkning vid heminackordering*),

b) till dem som bo i bostadshus med gemensam matsal, vid servering i denna (*utskänkning i kollektivhusmatsal*), samt

c) till anställda vid institution eller företag i för dem avsedd matsal eller därmed jämförlig lokal (*utskänkning i personalmatsal*).

Rätt till utskänkning som avses i andra stycket b) eller c) tillkommer den som förestår lokalen.

Kungl. Maj:t äger meddela bestämmelser om i vilken utsträckning och under vilka villkor militär mäss må hänföras till personalmatsal.

Utskänkning i personalmatsal må bedrivas endast om institutionens eller företagets ledning eller befälhavaren lämnat medgivande härtill.

11 §.

Enskild person, som själv handhar utskänkning vartill tillstånd enligt denna förordning erfordras, ävensom föreståndare för sådan utskänkning skall med hänsyn till personliga förhållanden vara lämplig att utöva verksamheten.

Utskänkning må ej handhas av den som är omyndig eller i konkurs-tillstånd.

12 §.

Tillstånd till utskänkning vid enstaka tillfälle eller under enstaka tidsperiod (*tillfällig utskänkning*) meddelas av polismyndighet.

13 §.

Tillstånd till utskänkning, vilken bedrivs året runt eller årligen under viss tidsperiod (*årsutskänkning*), meddelas av länsstyrelse.

14 §.

Tillstånd till utskänkning meddelas, utom i fall som avses i andra stycket, vid tillfällig utskänkning av polismyndigheten i den ort och, vid årsutskänkning, av länsstyrelsen i det län, där utskänkningen är avsedd att bedrivas.

Tillstånd till utskänkning på fartyg, järnvägståg eller luftfartyg meddelas vid tillfällig utskänkning av polismyndigheten i den ort och, vid årsutskänkning, av länsstyrelsen i det län, där fartygets rederi, järnvägens styrelse eller luftfartsföretaget har sitt säte. Har rederiet eller luftfartsföretaget icke säte inom riket, meddelas tillstånd av överståthållarämbetet.

Tillstånd meddelas att gälla tills vidare, för bestämd tid eller för visst tillfälle.

Om tillstånd till utskänkning skall utfärdas tillståndsbevis.

15 §.

Över ansökan om tillstånd till årsutskänkning skola, då fråga ej är om utskänkning som avses i 14 § andra stycket, yttranden inhämtas från polismyndigheten och fullmäktige i den kommun, där utskänkningen är avsedd att bedrivas. Fullmäktige skola höra kommunens nykterhetsnämnd.

Till årsutskänkning, som avstyrkts av kommunens fullmäktige, må tillstånd ej meddelas. Utan hinder av vad nu sagts må tillstånd meddelas då det från allmän synpunkt finnes påkallat att årsutskänkning äger rum på hotell eller pensionat på en för turistväsendet betydelsefull ort.

16 §.

När det finnes påkallat av särskilda förhållanden, må i samband med utskänkningstillståndet meddelas närmare föreskrifter rörande utskänkningens bedrivande.

Föreskrifter som i första stycket sägs må icke

- a) röra måltidstväng eller kvantitetsbegränsning,
- b) innebära senare tidpunkt för utskänkningens början än i 24 § 1 mom. sägs, eller
- c) innefatta förbud mot utskänkning till viss person eller viss kategori av personer.

Gemensamma bestämmelser

17 §.

Ombyte av försäljningsställe, där detaljhandel med öl bedrivs efter tillstånd, må ske efter medgivande av tillståndsmyndigheten.

18 §.

Har den som erhållit tillstånd till utminutering eller utskänkning av öl avlidit, försatts i konkurs eller förklarats omyndig och vill dödsboet, konkursboet eller förmyndaren fortsätta rörelsen, skall därom inom två månader från dödsfallet, första borgenärssammanträdet eller omyndighetsförklaringen göras anmälan hos tillståndsmyndigheten. Såvida myndigheten icke finner skäl bestämma kortare tid, må rörelsen fortsättas, om tillståndet avser bestämd tid, intill utgången av samma tid, och utan tidsbegränsning om tillståndet gäller tills vidare.

I fall som i första stycket sägs, så ock eljest om skäl därtill föreligga må tillståndsmyndigheten efter ansökan därom, i förekommande fall efter hörande av de myndigheter som yttrat sig över tillståndsansökningen, överföra tillståndet på annan.

19 §.

Inom läger, kasernområde eller annat uteslutande för krigsmaktens behov upplåtet område må utminutering icke äga rum och utskänkning ske endast i fall som avses i 10 § andra stycket och 12 §.

Om försäljningen

20 §.

Var och en som har befattning med försäljning av öl skall därvid verka för att nykterhet och ordning främjas.

Vid utövande av försäljningsrätt må innehavaren anlita biträde endast av hos honom anställda. Försålt öl må dock på hans ansvar försändas genom annan till känd köpare.

21 §.

Vid utminutering och utskänkning skola alkoholfria drycker finnas att tillgå i tillfredsställande urval och omfattning.

Matvaruhandlare må bedriva utminutering endast i anslutning till försäljning av matvaror.

På försäljningsställe må öl icke förvaras i annat kärl än det vari drycken levererats av tillverkaren. Ej heller må öl, som är avsett för försäljning, av återförsäljare förändras.

Hembryggd maltdryck må icke förvaras på försäljningsställe.

22 §.

Öl må icke utskänkas till den som kan antagas ej hava fyllt 16 år.

Öl må icke utlämnas till den som är synbarligen berörd av alkoholhaltiga drycker eller annat berusningsmedel. Sådan person må icke tillåtas uppehålla sig på försäljningsställe.

Ej heller må öl utlämnas, då särskild anledning till misstanke föreligger, att varan är avsedd att användas i berusningssyfte eller till olovlig försäljning.

23 §.

Om de tider då öl må utminuteras gäller vad i butikstängningslagen är stadgat. Under sön- eller helgdag må dock utminutering icke bedrivas från fordon.

24 §.

1 mom. Utskänkning av öl må ej börja före klockan 7.

Utskänkningen skall avslutas senast klockan 22, där ej tidigare tidpunkt föreskrivits enligt 16 eller 27 § eller senare tidpunkt medgivits enligt 2 mom. eller är tillåten på grund av bestämmelsen i 3 mom.

2 mom. Föreligger stadigvarande behov av längre utskänkningstid än i 1 mom. sägs, äger länsstyrelsen i samband med utskänkningstillståndets meddelande eller senare lämna medgivande därtill. Över ansökan som göres under tillståndstiden skall yttrande inhämtas från polismyndigheten och kommunens nykterhetsnämnd.

Yppas för särskilt tillfälle behov av utskänkning efter den eljest gällande tiden, må polismyndigheten lämna medgivande därtill.

3 mom. Då utskänkning av öl bedrivs på grund av rätt till utskänkning av rusdrycker må, utan hinder av vad i 1 mom. är stadgat, öl utskänkas under den för rusdrycksutskänkningen gällande tiden.

4 mom. Under tid, då utskänkning ej är medgiven, är det förbjudet att låta öl förtäras på utskänkningsstället.

5 mom. Vad i denna paragraf stadgas skall ej äga tillämpning i fall som avses i 10 § andra stycket och 14 § andra stycket.

25 §.

I lokal, där öl må utskänkas efter tillstånd enligt denna förordning, är det förbjudet att förtära eller låta någon förtära rusdrycker eller ersättningsmedel därför. Ej heller må rusdrycker eller sådana ersättningsmedel förvaras, i lokalen eller eljest, på sådant sätt att det kan befaras att de förtäras av gästerna.

Vid utminutering må, utom i fall då anställd tillhandahålles öl på sätt i 2 § sägs, öl icke utlämnas till förtäring på försäljningsstället eller på annat därintill beläget område, varöver ölförsäljaren äger förfoga.

Om tillsyn och besvär

26 §.

Det åligger länsstyrelse, polismyndighet och kommunal nykterhetsnämnd att övervaka att bestämmelserna i denna förordning och med stöd därav meddelade föreskrifter iakttagas.

Kontrollstyrelsen åligger att hava tillsyn över tillämpningen av denna förordning samt att utfärda erforderliga föreskrifter och anvisningar.

Den som enligt första eller andra stycket har taga befattning med tillämpningen av denna förordning är berättigad att erhålla tillträde till tillverknings- eller försäljningsställe med tillhörande lokaler samt att taga del av handelsböcker med tillhörande verifikationer.

27 §.

Iakttagas icke bestämmelserna i denna förordning eller med stöd därav meddelade föreskrifter, må polismyndigheten eller, när tillstånd meddelas av länsstyrelsen, denna, efter hörande av kommunens nykterhetsnämnd, meddela ölförsäljaren varning. Därest rättelse ej vinnes eller varning ej finnes vara till fyllest, må försäljningen helt eller delvis förbjudas eller tillståndet återkallas, med verkan för viss tid eller tills vidare. Om så finnes lämpligt på grund av särskilda förhållanden, må föreskrifter som i 16 § sägs meddelas.

Tillstånd till utminutering skall av polismyndighet återkallas, då i 6 § andra stycket angivna förutsättningar för sådan rätt icke längre föreligga eller, där särskilda förhållanden ej annat föranleda, då utminutering förenas med rörelse som i 6 § tredje stycket sägs.

I ärende, som avses i första stycket, skall polismyndigheten, där fråga är om försäljning från ölbryggeri, inhämta yttrande från kontrollstyrelsen.

28 §.

För visst tillfälle, då så anses erforderligt för ordningens upprätthållande, må länsstyrelsen eller polismyndigheten förbjuda utminutering och utskänkning av öl eller föreskriva inskränkningar däri.

Då så prövas nödvändigt under krig eller vid krigsfara eller när arbetslöshet eller nöd i större omfattning råder, må Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, länsstyrelsen förbjuda utminutering och utskänkning av öl eller föreskriva inskränkningar däri.

29 §.

Beslut som länsstyrelse eller polismyndighet meddelat enligt denna förordning länders omedelbart till efterrättelse, där ej annorlunda särskilt förordnas.

30 §.

Besvär över beslut, som enligt denna förordning meddelats av länsstyrelse, föres hos Kungl. Maj:t i finansdepartementet.

Då länsstyrelse utfärdar bevis om tillstånd till årsutskänkning och fråga ej är om utskänkning som avses i 14 § andra stycket, skall kungörelse om beslutet anslås hos myndigheten. Kungörelsen skall innehålla uppgift om den dag då kungörelsen sålunda anslås. Tiden för anförande av besvär skall i sådant fall räknas från den dag kungörelsen anslagits.

31 §.

Fullmäktige må uppdraga åt kommunalt organ eller åt särskilt utsedda personer att i fullmäktiges ställe avgiva yttranden eller fatta beslut enligt denna förordning. I Stockholm äger nykterhetsnämnden motsvarande befogenhet.

Ansvarsbestämmelser

32 §.

1 mom. Den som säljer öl utan att äga rätt därtill enligt denna förordning eller överskrider sådan rätt, straffes för olovlig försäljning av öl med dagsböter. I ringa fall skall dock ej till straff dömas.

Är brottet grovt, vare straffet dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om den olovliga försäljningen bedrivits i större omfattning.

2 mom. Har någon sålt öl utan att äga rätt därtill, skola, i den mån särskilda skäl ej annat föranleda, på försäljningsstället med därtill hörande utrymmen befintliga eller eljest för försäljning avsedda förråd av öl tillika med kärl och emballage förklaras förverkade.

33 §.

Låter utskänkningsinnehavare eller någon hos honom anställd rusdrycker eller ersättningsmedel därför förtäras eller förvaras i strid mot det i 25 § första stycket stadgade förbudet, straffes med dagsböter.

34 §.

Bryter någon i annat fall än i 32 eller 33 § sägs mot vad i denna förordning är stadgat eller mot föreskrift som meddelats med stöd av förordningen, straffes med böter, högst trehundra kronor.

35 §.

Vad som med stöd av denna förordning inhämtats vid granskning av handelsböcker med tillhörande verifikationer eller eljest vid tillsyn över ölförsäljningen må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med kontrollen avsedda ändamålet. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen.

Brott som nu sagts må, där det ej innefattar ämbetsbrott, av åklagare åtalas endast efter angivelse av målsägande.

36 §.

Husbonde ansvarar för förseelse som i samband med försäljning av öl begås av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom om förseelsen begåtts av honom själv, såframt ej omständigheterna göra sannolikt, att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja. Vad nu sagts om husbonde skall, där föreståndare enligt förordningen finnes, i stället gälla denne såvitt angår förseelse av anställd inom den del av rörelsen över vilken föreståndaren har att utöva tillsyn.

37 §.

Egendom som tagits i beslag må av den myndighet som förordnat om beslaget genast säljas till tillverkare.

I övrigt gäller om beslag vad därom finnes stadgat i rättegångsbalken. Förverkad egendom tillfaller kronan.

38 §.

Har domstol avgjort mål mot någon som bedriver yrkesmässig försäljning av öl eller mot någon hos sådan försäljare anställd angående brott som avses i 32—34 §§, åligger det domstolen att inom fjorton dagar från domens meddelande översända avskrift av domen till den myndighet som utfärdat tillståndsbevis eller, om sådant bevis ej utfärdats, till länsstyrelsen.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1961. Förordningens bestämmelser skola äga giltighet redan före ikraftträdandet med avseende på åtgärder, som erfordras för tillämpningen därefter.

2. Genom förordningen upphäves ölförsäljningsförordningen den 26 maj 1954 (nr 522), dock att sistnämnda författning alltjämt skall äga tillämpning beträffande förhållanden som hänföra sig till tiden före den 1 oktober 1961.

3. Den som vid utgången av september 1961 äger rätt att sälja öl må efter ikraftträdandet av denna förordning behålla denna rätt, i fråga om utskänkningstillstånd under tid för vilken detta meddelats, och i övriga fall tills vidare. Avser rätten utminuterung och kan rättighetsinnehavaren enligt förordningens 6 § icke erhålla försäljningsrätt, må dock den dittillsvarande försäljningsrätten behållas, därest rättighetsinnehavaren är enskild person, så länge han innehar rörelsen och i annat fall intill den 1 oktober 1966.

4. Tillverkare må, oavsett vad i 6 § fjärde stycket stadgas, bedriva utminuterung från butik, som där sägs, om denna anordnats före den 1 januari 1961.

5. Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses däri eljest stadgande, som ersatts genom bestämmelse i den nya förordningen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Förslag

till

**förordning om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 7 § förordningen
den 27 maj 1960 (nr 253) om tillverkning och beskattning
av malt- och läskedrycker**

Härigenom förordnas, att 4 § 1 mom. och 7 § förordningen den 27 maj 1960 om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

1 m o m. Utan Kungl. Maj:ts tillstånd må öl icke tillverkas i annat bryggeri än sådant, i vilket dylik tillverkning enligt tillståndsbevis bedrivits efter ingången av oktober månad 1938. För rätt att tillverka starköl erfordras särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t. Därvid äger Kungl. Maj:t föreskriva de villkor, som prövas erforderliga. Rätt att tillverka öl eller starköl må av Kungl. Maj:t indragas, om den icke längre utövas. Innan beslut om indragning meddelas, skall tillverkaren beredas tillfälle att yttra sig.

1 m o m. För rätt att tillverka öl eller starköl erfordras tillstånd av kontrollstyrelsen. Tillstånd skall gälla tills vidare. Rätt att tillverka öl och starköl må av kontrollstyrelsen indragas, om den icke längre utövas eller om så finnes påkallat med hänsyn till kontrollen över tillverkningen och över utgörandet av skatt för öl och starköl. Innan beslut om indragning meddelas, skall tillverkaren beredas tillfälle att yttra sig.

Den som — — — — — och starköl.

7 §.

För lagrat — — — — — för läskedrycker.
Skattskyldigheten inträder — — — där förtäres.
För varje tillverkningsställe, där öl eller starköl tillverkas, skall skatt utgå med minst ettusen kronor för kalenderkvartal räknat.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1961.
2. Förordningens bestämmelser skola äga giltighet redan före ikraftträdandet med avseende på åtgärder, som erfordras för tillämpningen därefter.
3. Rätt att tillverka öl eller starköl, vilken förefinnes före utgången av september månad 1961, skall äga giltighet även för tiden därefter.
4. Vid bestämmande av skatt för tid före den 1 oktober 1961 skola bestämmelserna i 7 § i dess hittills gällande lydelse alltjämt äga tillämpning.

Till utskottet har hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 542 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 643 av herr *Engkvist m. fl.*, vari hemställts att i den nya ölförsäljningsförordningen bestämmelser intages om inrättande av en central samarbetsnämnd för ölkontrollen, knuten till kontrollstyrelsen, i princip i enlighet med bryggeriutredningens förslag och med den ställning och sammansättning samt de uppgifter och befogenheter som ovan antytts; alternativt bestämmelser innefattande uppdrag åt den nu verksamma samarbetsnämnden i alkoholfrågan att — efter i motionerna angivna riktlinjer om förändrad ställning och befogenheter — fylla den funktion som föreslagits i dessa motioner; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 543 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 644 av herr *Rimmerfors m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vidtar den ändringen i Kungl. Maj:ts förslag till ölförsäljningsförordning, att polismyndighets beslut om tillstånd till utminuterung av öl skall ske efter nykterhetsnämnds hörande, samt att besvärsmått hos länsstyrelse medges över polismyndighets beslut i ölförsäljningsärende.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 643 och II: 644.

Rörande motiveringen för de i propositionen framlagda förslagen hänvisar utskottet till ovannämnda statsrådsprotokoll. Redogörelsen härutinnan återfinnes under följande rubriker å nedan angivna sidor i propositionen, nämligen

- I. Inledning, s. 12—13.
- II. Allmänna synpunkter, s. 14—42.
- III. Kontrollen över bryggerinäringen, s. 42—55.
- IV. Maltdryckernas alkoholhalt m. m., s. 55—63.
- V. Utminuteringsrättigheter, s. 63—76.
- VI. Det kommunala inflytandet på utminuterungen, s. 77—88.
- VII. Utskänkning av öl, s. 88—91.
- VIII. Detaljmotivering, s. 91—99.
- IX. Departementschefens hemställan, s. 99.

Av innehållet i de föreliggande motionerna må här återges följande.

I de likalydande motionerna I: 542 och II: 643 framhålles, att eftersom frågan om desintressering av ölhanteringen tills vidare skall hållas öppen, är det synnerligen motiverat att riksdagen bestämt hävdar kravet på kontroll från det allmännas sida i den form som utredningen påyrkat genom sitt förslag om en central samarbetsnämnd för ölfrågor.

Om denna nämnd kommer till stånd, måste den emellertid få en fast organisation och klara direktiv. Möjligen kan kontrollen av ölhanteringen uppdragas åt den redan befintliga samarbetsnämnden i alkoholfrågan hos kon-

trollstyrelsen. Denna nämnd bör då givas en fastare organisation och få en författningsmässigt klar ställning och reglerade befogenheter bl. a. med avseende å ölhanteringen. Sålunda bör — liksom vid ett eventuellt godkännande av alternativet med en särskild central nämnd för ölfrågor — föreskrivas i vilka ärenden nämnden skall höras. Den bör tillförsäkras förslagsrätt inom hela sitt verksamhetsområde och ges rätt att själv ingripa på vissa bestämda punkter, t. ex. mot olämplig ölreklam eller andra olämpliga aktiva försäljningsmetoder, särskilt riktade mot ungdomen. Samarbetsnämnden bör ges möjlighet att i givna situationer föreslå åtgärder i syfte att skärpa samhällskontrollen över ölhandeln och inte minst just kontrollen över ölreklamen. Dessutom bör den ha en viktig uppgift i att se till att information om lättöl och läskedrycker får åtminstone samma utrymme i bryggerireklamen som motsvarande information om öl och starköl.

I de likalydande motionerna I: 543 och II: 644 uttalas att en från nykterhetssynpunkt tillfredsställande bedömning av utminuteringsärendena bör kunna nås med ett mindre antal kommunala organ och myndigheter engagerade. Att utminuteringsärendenas avgörande efter anvisningar i en allmänt formulerad lagparagraf helt lägges i polismyndighetens hand utan något som helst remissförfarande till kommunalt organ anser motionärerna medföra alltför ovissa konsekvenser. Avgörandet blir enligt förslaget i propositionen helt lagt i händerna på ensamma tjänstemän, varav kan följa att såväl växlande subjektiva synpunkter som större eller mindre lokal kännedom kommer att påverka avgörandena. Detta hade varit acceptabelt om tillståndsgivningen endast varit en fråga om registrering, men enligt lagförslaget är så inte fallet. Lagförslaget fixerar visserligen att ölförsäljningsrätt skall tillerkännas den som yrkesmässigt försäljer matvaror till allmänheten och den som yrkesmässigt tillverkar öl, lättöl eller läskedrycker, men därtill kräves att ölförsäljare som är enskild person, med hänsyn till personliga förhållanden, skall vara lämplig att utöva verksamheten. Nykterhetsnämndernas personkännedom och allmänna kännedom om en Ortsnykterhetsproblem måste vara av värde för tillståndsgivande polismyndighet att ha tillgång till, varför obligatoriskt bör gälla, att tillståndsärenden avgöres först efter nykterhetsnämnds hörande. För övrigt skall nykterhetsnämnderna höras när det blir fråga om att från polismyndighets eller länsstyrelses sida tilldela varning åt olämplig ölförsäljare. Det torde vara lika motiverat att höra nykterhetsnämnd även före tillståndsgivningen.

Vidare framhåller motionärerna att besvär rätt enligt 30 § i den föreslagna ölförsäljningsförordningen föreligger endast över länsstyrelses beslut, medan ingen besvär rätt tycks ifrågasättas i fråga om polismyndighets beslut. Detta hade kunnat godtas, om polismyndigheten endast hade att registrera tillståndsgivningen, men enligt 7 § skall hänsyn tas till personliga förhållanden, och då kräver enskild persons rättssäkerhet besvär rätt. Från nykterhetsvårdssynpunkt är besvär rätt även motiverad för nykterhetsnämnd.

Utskottet

I den föreliggande propositionen föreslås att 1954 års ölförsäljningsförordning ersättes med en ny förordning i ämnet. Genom bestämmelserna i den föreslagna nya förordningen åsyftas att få till stånd betydande liberaliseringar och förenklingar i olika hänseenden, särskilt med avseende på utminuteringsdelen. De framlagda förslagen, som grundas på ett betänkande av 1954 års bryggeriutredning, har föregåtts av omfattande nya undersökningar av ölfrågans medicinska, sociala och ekonomiska aspekter.

Mot bakgrunden av det redovisade undersökningsmaterialet har departementschefen funnit att det varken ur nykterhetspolitiska eller samhälls-ekonomiska synpunkter finns bärande skäl att skärpa regleringen av malt-dryckshanteringen eller att avveckla det enskilda vinstintresset inom bryggerinäringsdelen. Vidare har departementschefen i likhet med bryggeriutredningen och flertalet remissinstanser intagit den ståndpunkten att tillräckliga skäl inte längre föreligger att i hela dess utsträckning bibehålla den nuvarande regleringen av näringen. Enighet har i stort sett förelegat om att det ej är möjligt att genom detaljmässiga inskränkningar i rätten att tillverka eller försälja öl komma till rätta med förekommande missförhållanden. I den mån från tillverkarens eller försäljarens sida förekommer olämpliga åtgärder har dessa i stället ansetts böra stävjas genom att vederbörande myndigheter effektivt inskrider i de enskilda fallen och genom att tillverkarnas och försäljarnas ansvar klart fixeras. Förekommande missbruk vid konsumtionen av öl har i första hand ansetts böra förhindras genom individuella åtgärder i nykterhetsvårdens form. Reglerna har därför ansetts böra få en sådan utformning att hinder inte uppställes för de grupper medborgare som önskar ha tillgång till öl såsom måltidsdryck.

Utskottet kan för sin del ge sin anslutning till den av departementschefen intagna allmänna ståndpunkten att en liberalisering av den nuvarande detaljregleringen i fråga om rätten att tillverka eller försälja öl bör kunna genomföras. I första hand konsumeras öl som måltids- eller sällskapsdryck; dess funktion av alkoholdryck framträder först i andra hand. De företagna undersökningarna synes också ge vid handen att skadeverkningsgraderna av ölkonsumtionen som sådan är relativt obetydliga. I den mån maltdrycker användes i berusningssyfte sker detta regelmässigt i samband med förtäring av spritdrycker eller som komplement till tablettmissbruk. Av bryggeriutredningens undersökningar framgår vidare att några anmärkningsvärda missförhållanden i samband med tillverkning eller försäljning av öl knappast kan tänkas förekomma. I vart fall är de inte av sådan natur att de kan undanröjas genom generella bestämmelser. Det synes därför icke föreligga tillräckligt starka skäl mot att förenkla nuvarande bestämmelser om koncessionstvång för tillverkare och rörande ölförsäljningen. Utskottet vill dock understryka att det bör vara en förutsättning för en sådan liberalisering att garantier kan skapas för att de detaljföreskrifter som befinnes nödvändiga verkligen efterlevs och blir riktigt tillämpade.

I propositionen föreslås beträffande rätten att tillverka maltdrycker att det nuvarande systemet med koncession av Kungl. Maj:t ersätts med en tillståndsprövning av kontrollstyrelsen. Denna prövning skall avse att utröna, huruvida det nya bryggeriet kan anses så inrättat, att förutsättningar finns för en effektiv skatte- och tillverkningskontroll. Tillståndet skall omfatta tillverkning av såväl öl som starköl och gälla tills vidare. Meddelat tillverkningsstillstånd bör kunna indragas om nu angivna förutsättningar upphör att föreligga och, liksom för närvarande, om tillståndet inte längre utövas genom någon egentlig tillverkning. Den nuvarande minimiskatten för öl- och starköllstillverkning föreslås vidare slopad.

Då det nuvarande koncessionsförfarandet knappast längre torde ha någon betydelse i nykterhetspolitiskt hänseende synes det utan olägenhet kunna avvaras. Som flera remissinstanser anmärkt står det också i mindre god överensstämmelse med principerna för 1953 års näringsfrihetslagstiftning. Enligt utskottets uppfattning synes den tillståndsprövning, som föreslås skola ske genom kontrollstyrelsen, tillräcklig för att tillgodose det föreliggande kontrollbehovet.

Utskottet vill i förevarande sammanhang understryka att det är en förutsättning för en dylik liberalisering — liksom för godtagande av lättnader i övrigt på ölområdet — att möjligheter finns till en viss övervakning av verksamheten inom näringen och att utvecklingen på området kan noggrant följas, främst utifrån nykterhetspolitiska utgångspunkter. Olika förslag har framlagts om hur denna övervakning bör anordnas. Bryggeriutredningen förordade att kontrollstyrelsen — vilken redan nu i sin egenskap av centralt organ i frågor rörande alkoholförsäljningen har att följa utvecklingen på området — skulle utöva en allmän tillsyn över ölförsäljningsförordningens tillämpning samt utfärda föreskrifter och anvisningar i ämnet. I frågor av större vikt skulle enligt utredningen kontrollstyrelsen inhämta yttrande av en till styrelsen knuten samarbetsnämnd i ölfrågor. Detta förslag, om vars lämplighet delade meningar rådde bland remissinstanserna, har departementschefen inte ansett sig böra biträda. Departementschefen har nämligen utgått ifrån att kontrollstyrelsen — i likhet med vad nu sker inom alkoholområdet över huvud — vid fullgörande av de nämnda övervakningsuppgifterna kommer att ta erforderlig kontakt med bl. a. nykterhetsrörelsens och bryggerinäringens organisationer. Vidare har departementschefen erinrat om den samarbetsnämnd i alkoholfrågan, som inrättats på kontrollstyrelsens eget initiativ.

I de likalydande motionerna I: 542 och II: 643 har yrkats att en särskild samarbetsnämnd inrättas och knytes till kontrollstyrelsen. Alternativt föreslås att den redan existerande samarbetsnämnden i alkoholfrågan får motsvarande funktioner. Vilket alternativ man än väljer, bör enligt motionärernas mening vederbörande nämnd erhålla en fastare organisation än vad bryggeriutredningen föreslagit och få en författningsmässigt klar ställning och reglerade befogenheter bl. a. med avseende å ölhanteringen.

Föreskrifter bör ges i vilka fall nämnden skall höras, och den bör enligt motionärernas mening tillförsäkras förslagsrätt och själv äga ingripa mot t. ex. olämplig ölreklam.

För egen del vill utskottet erinra om att kontrollstyrelsen i sin egenskap av centralt organ i frågor rörande alkoholförsäljningen redan nu har till uppgift att följa utvecklingen på området och att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag som kan anses påkallade. För att kunna fullgöra detta åliggande har styrelsen bl. a. att i erforderlig omfattning införskaffa och bearbeta uppgifter om tillverkning och försäljning av maltdrycker. Självfallet följer styrelsen även i övrigt den allmänna utvecklingen inom näringen. Med hänsyn härtill torde något nytt bemyndigande för kontrollstyrelsen i förevarande hänseende inte vara erforderligt, men utskottet förutsätter att utvecklingen följes med uppmärksamhet. Som departementschefen påpekat ligger det i sakens natur att vissa ändringar kan bli nödvändiga beträffande tillsynens allmänna inriktning, om en friare ordning i fråga om tillverkning och försäljning av maltdrycker genomföres.

Enighet råder alltså om att det är kontrollstyrelsen, som bör utöva den allmänna tillsynen på förevarande område. Däremot föreligger det skilda uppfattningar i frågan huruvida till kontrollstyrelsen bör anknytas en särskild samarbetsnämnd eller ej. Vid bedömandet av detta spörsmål har utskottet utgått ifrån att arbetet på det nykterhetspolitiska området inom kontrollstyrelsen liksom hittills kommer att bedrivas i nära kontakt med de olika ideella sammanslutningar och intresseorganisationer som är verk samma på förevarande område. Härigenom kan på ett smidigt sätt såväl allmänna frågor som mer detaljmässiga problem få en sakkunnig belysning. Utskottet tar också för givet att i förekommande fall kontrollstyrelsen kan utnyttja den sakkunskap, som är företrädd inom den på kontrollstyrelsens eget initiativ inrättade särskilda samarbetsnämnden i alkoholfrågan. Såvitt utskottet kan bedöma synes denna nämnd vara väl skickad att fullgöra de uppgifter, som motionärerna funnit böra åvila den centrala samarbetsnämnden. Ölfrågan skulle därigenom också kunna komma att betraktas i ett större alkoholpolitiskt sammanhang. Vad särskilt beträffar frågor rörande ölreklamen vill utskottet erinra om den erfarenhet beträffande alkoholreklam — inklusive starköl — som den till vin- och spritcentralen anknutna särskilda samarbetsnämnden för alkoholreklam vunnit. Ett samarbete i lämplig form bör kunna anordnas mellan denna nämnd och kontrollstyrelsen i frågor rörande ölreklam.

Med hänsyn till de möjligheter som sålunda står till buds för kontrollstyrelsen att genom samverkan med olika organ effektivt följa utvecklingen inom maltdryckshanteringen synes det utskottet som om i dagens läge några väsentliga fördelar knappast står att vinna genom inrättande av en ny central samarbetsnämnd med fast organisation. Snarare synes det vara en fördel att samverkan mellan kontrollstyrelsen och vederbörande organ kan ske i friare former. Det är också förenat med olägenheter av skilda slag att

skapa ett nytt centralt övervakande organ på området. Utskottet anser sig sålunda inte böra tillstyrka motionärernas förslag om inrättande av en central samarbetsnämnd. Inte heller finner utskottet sig böra förorda att den existerande samarbetsnämnden i alkoholfrågan erhåller i författningen reglerade befogenheter och skyldigheter.

I fråga om utminuteringsfrågan innebär förslaget i den föreliggande propositionen åtskilliga förenklingar i förhållande till vad nu gäller. De författningsmässiga skillnaderna mellan butiksförsäljning och kringföringsförsäljning föreslås slopade. Vidare förordas att rätt till utminuteringsfråga av öl skall utan behovsprövning kunna meddelas vissa kategorier näringsidkare efter ett enkelt tillståndsförfarande. I stället för av länsstyrelsen skall tillståndet meddelas av polismyndigheten på orten och det skall gälla tills vidare utan tidsbegränsning. Polismyndighetens prövning skall i de allra flesta fall kunna inskränkas till en i stort sett formell undersökning, huruvida det sökande företaget tillhör de kategorier, som kan erhålla rätt till försäljning. Är detta fallet bör tillstånd ges under förutsättning att handlanden eller föreståndaren för affären med hänsyn till sina personliga förhållanden är lämplig att utöva verksamheten.

I de föreliggande motionerna I: 543 och II: 644 har upptagits frågan om nykterhetsnämndens medverkan vid tillståndsgivningen. Motionärerna erinrar om att departementschefen — i motsats till vad bryggeriutredningen föreslog — inte har ansett tvingande föreskrifter om remiss av ansökan om tillstånd till den lokala nykterhetsnämnden vara erforderliga. Enligt motionärernas mening skulle det medföra alltför ovissa konsekvenser om bedömningen helt lägges i polismyndighetens hand utan något som helst remissförfarande till kommunalt organ. Även om de polismyndigheter, som sysslar med förevarande frågor, visar positivt intresse för att hindra olämplig ölhandel kan man enligt motionärernas mening inte bortse från att beslutanderätten blir lagd i händerna på tjänstemän, varav kan följä att såväl växlande subjektiva synpunkter som större eller mindre lokal kännedom kommer att påverka avgörandena. Då nykterhetsnämndernas personkännedom och allmänna kännedom om en Orts nykterhetsproblem måste vara av värde för den tillståndsgivande polismyndigheten, bör därför obligatoriskt gälla att tillståndsärenden avgörs först efter nykterhetsnämnds hörande.

I nyssnämnda motioner framhålles också att enligt 30 § i den föreslagna nya ölförsäljningsförordningen besvärsmått skulle föreligga endast över länsstyrelsens beslut medan ingen besvärsmått tycks ifrågasättas beträffande beslut av polismyndighet. Sådan besvärsmått bör emellertid föreligga eftersom sökandens personliga förhållanden är av betydelse för tillståndsgivningen. Motionärerna anser därför att nykterhetsnämnd liksom tillstånds-sökande bör tillerkännas mått att hos länsstyrelse anföra besvär över polismyndighetens beslut.

Som närmare utvecklats i propositionen medför de nuvarande bestämmelserna i fråga om tillståndsgivningen för kringföringshandel och avhämt-

ningsförsäljning av öl ett omständligt förfarande, som förorsakar såväl myndigheterna som sökandena arbete och kostnader. Inom utskottet har rätt enighet om att lättnader kan genomföras på detta område och utskottet har därför ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i fråga om utminuterering av alkoholhaltiga maldrycker. Utskottet tillstyrker således att prövningen av ansökningar om tillstånd till försäljning överföres från länsstyrelsen till polismyndigheten i den ort där försäljningsstället är beläget. Prövningen kommer därigenom att verkställas av den myndighet som har den bästa kännedomen om sökandens personliga förhållanden. Som regel torde det inte möta några svårigheter för polismyndigheten att avgöra om tillstånd bör ges. Något behov av att i dessa klara fall höra nykterhetsnämnden på orten kan inte anses föreligga. Å andra sidan finner utskottet angeläget att, om polismyndigheten saknar närmare kännedom om sökandens personliga förhållanden eller eljest tvekan föreligger huruvida tillstånd med hänsyn till sökandens personliga förhållanden bör ges, polismyndigheten inhämtar yttrande i frågan från nykterhetsnämnd. Att såsom föreslagits i de föreliggande motionerna ha såsom tvingande regel att polismyndighet skall höra nykterhetsnämnd innan tillstånd till utminuterering beviljas skulle medföra tidsutdräkt och förorsaka besvär för sökanden och myndigheterna utan att medföra däremot svarande fördelar. De fall, då en olämplig person ansöker om tillstånd utan att polismyndigheten men väl nykterhetsnämnden känner till hans olämplighet, måste nämligen antagas vara förhållandevis få.

Beträffande den i motionerna upptagna frågan om besvär rätt över polismyndighets beslut får utskottet anföra följande. I likhet med vad fallet är i den gällande ölförsäljningsförordningen saknar den föreslagna förordningen uttryckliga bestämmelser om rätten att anföra besvär över polismyndighets beslut. Detta innebär dock icke att besvär rätt saknas; sådan föreligger nämligen enligt allmänna regler. I specialmotiveringen till 30 § har departementschefen också påpekat, att besvär över polismyndighets beslut föres hos vederbörande länsstyrelse.

Enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer tillkommer besvär rätt den saken rör. Självfallet är att till denna krets räknas sökande, om beslutet gått honom emot. I rådande praxis har nykterhetsnämnd — utan att detta uttryckligen medgivits genom bestämmelser i ölförsäljningsförordningen — ansetts äga anföra besvär mot av länsstyrelse meddelat tillstånd. När tillståndsgivningen överflyttas till lokal polismyndighet torde nykterhetsnämnden i stället äga anföra besvär mot polismyndighetens beslut i sådant ärende. Syftet med motionerna synes sålunda i sak redan vara tillgodosett. Då lagstiftningen i övrigt på alkoholområdet saknar bestämmelser om vilka som äger anföra besvär, bör lämpligen samma lagstiftningsmetod tillämpas i förevarande fall. Med det anförda anser utskottet yrkandena i motionerna I: 543 och II: 644 besvarade.

De genom förevarande proposition framlagda ändringsförslag, som icke tidigare berörts av utskottet, anser utskottet sig böra biträda. Utskottet har

ej heller funnit anledning till erinran mot de vid propositionen fogade författningsförslagen.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

A. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 8 måtte för sin del antaga vid propositionen fogade förslag till

1) ölförsäljningsförordning; samt

2) förordning om ändrad lydelse av 4 § 1 mom. och 7 § förordningen den 27 maj 1960 (nr 253) om tillverkning och beskattning av malt- och läskedrycker; samt

B. att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 542 av herr Bengtson m. fl. och II: 643 av herr Engkvist m. fl.

2) de likalydande motionerna I: 543 av herr Bengtson m. fl. och II: 644 av herr Rimmerfors m. fl.,

mätte, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anført, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Stockholm den 28 februari 1961

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar John Ericsson, Hagberg, Einar Eriksson, Jansson, Spetz, fröken Ranmark, herrar Gustaf Elofsson, Söderquist, Yngve Nilsson och Hellebladh*; samt

från andra kammaren: herrar Brandt i Aspabruk, Kollberg, Nilsson i Svalöv, Vigelsbo, Engkvist, Gustafson i Göteborg*, Magnusson i Borås, Asp, Andersson i Essvik och Kristenson i Göteborg.

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.